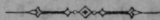

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 8.

V Ljubljani, 15. aprila 1874.

Tečaj XIV.

Dnevnik učiteljev.*)

Šolsko nadzorovanje je koristno; koristnejše vendar je pa tisto nadzorovanje, katero ima učitelj sam nad sabo vsaki dan, ko zahteva odkritoserčno in pošteno račun svojega delovanja. Nekateri pravijo, da gre z ljudsko šolo na bolje, kazajè mnoge in različne naprave in ukaze i. dr. Vprašati bi se pa smelo tako-le: So li učitelji zadnja leta način in pot podučevanja in izreje mladosti v šoli zboljšali? so li bolj vestni, marljivi in bolj skušeni, od prej? Ko bi vse to vedeli, in poznali šole, kakoršne so sedaj, kakoršne so bile pred 10 letmi, potem bi mogli še le nekoliko resnico zadeti, ako hočemo soditi razumno, nestransko in brez predsodkov.

Dasiravno se tukaj javno mnenje in izreki veljavnih učiteljev ne smejo prezirati, vendar je očitvidno, da prej rečeno pri razsoji v napredku je naj imenitnejše. Iz tega pa izvira, da je odgovor, gledé praktične strani tega vprašanja, zelo težaven, in kedar se govori o napredku šolstva, more se to le terdití od posameznih krajev, dežel ali deržav.

Tudi danes velja še vedno stara resnica, da so dobre šole le tam, kjer so dobri učitelji; mislimo namreč take, ki niso zadovoljni le s tem, kar so se naučili v pripravnici, ampak se trudijo, razširjati svojo vednost, in doveršiti, kar ni dopolnjeno, ali z drugimi besedami, taki, ki sami sebi niso še izučeni, ampak spoznajo, da so še uka potrebni. — Človek namreč se nikoli ne izuči, in zmirom kaj novega skuša. Samostal-

*) Da se stvar vsestransko pojasni, priobčuje „Tov“. ta dopis ki bolj obširno o „dnevniku“ govori.

na ljubezen pa človeka rada premoti, da ne spoznava samega sebe. V nevarnosti so pa posebno ti, ki imajo sami sebe za dovršene, in nezmo-
tljive in svojo vednost previsoko cené, ter mislijo, da jim ničesa ne manj-
ka. Tako je bilo zmirom, tako bodi zanaprej, — ukljub vsem postavam.
— Da bi bil človek vedno sebi enak in na istem mestu, ni mogoče;
kdor ne napreduje, zaostaja. To, kar se je človek naučil v zgodnji mla-
dosti in je v mladih letih rabil z vnemo mladenčevo, zgubi s časom vso
mikavnost, in od vsega tega ostanejo le obrabljene oblike, in vse se ra-
do preverže v pedanterijo, ki se derži le čerke, iz katere je pa že življe-
nje davno zginilo, kajti duševna delavnost: opazovanje, mišljenje, primerje-
vanje in izverševanje sklepov se ne družuje s pedanterijo.

Žalostno za učitelja, še žalostnejši za šolo, kjer je duh zginil in
vlada le mehanizem. Izgovor se sicer povsod lahko najde, ali večkrat
je tak izgovor le nova tožba samega sebe. Deržimo se povsod resnice
in ta nas bode osvobodila; svoje dolžnosti spolnujmo po svoji vesti,
da nas ne zadene ostra sodba, katero je izrekel hišni gospodar zaniker-
nemu hlapcu.

Prezirati se pa nikakor ne sme, da tudi najspretnější in najboljši
učitelj lahko zabrede v mehanizem, ali iz samoljubja ali iz nevednosti.
Dobro je tedaj, da tudi skušeni učitelj pozna orodje, s katerim se zoper-
stavlja neprijatelju napredku, mehanizmu. Temu prištevamo pa med dru-
gim tudi učiteljske zборе posebno pa spisovanje učiteljskega ali šol-
skega dnevnika. Brez posebnega truda in z majhnimi stroški si lah-
ko napravi učitelj dnevnik, ki ga naj bolj naravno in priprosto podučuje,
kakšna je njegova šola, ki ga opozoruje na pomanjkljivosti in mu kaže,
kaj je treba popraviti in zboljšati in ga varuje postanka in samoljubne
misli: „Meni se ni treba več učiti“. — Dnevnik ali tednik spisovati pa
tudi zahteva postava. (Dalje prih.)

Živa šola.

Sedmi pogovor.

Jajce.

(Učitelj naj učencem pokaže kurje jajce (pirh), in naj vpraša:) Kaj je
to? Ktera ptica je to jajce znesla? Kako pravimo tedaj temu jajcu?
Ali poznate tudi jajčke drugih drobnih ptičkov? Kterih? Kam nesejo
ptički jajčke? Kako in kje delajo ptički gnjezda? Poglejmo jajce in
kroglo! Ali ste si jajce in krogla podobni? Kako si niste podobni?
Kaj je jajasto, kaj okroglo?

(Učitelj naj jajce ubije, in naj beljak in rumenjaka izlije v kako skledico:)
Kakšen je beljak, kakšen rumenjaka? Kakšne barve je navadno jajce?

Čemu so jajca? Kdor kurje jajce najde, naj ga materi dá. Iz tujih gnezdvov ne smete jajc pobirati. Nikoli pa se ne smejo ptičji jajčki pobirati in pokončavati. Zakaj ne?

Kako pravimo oboročenemu jajcu? Kedaj dobivajo otroci pirhe? Kdo otrokom deli pirhe? Kaj pomenijo pirhi? Pirh je oprežilkano jajce. V jajcu sta pa rumenjaki in beljak s tankimi kožicami povita in s peščeno ali persteno lupino obdana; v njima je neki kal življenja prikrit, iz njega koklja ali tiček izleže živo pišče ali živega ptička. Jajce pomenja tedaj prihodno življenje — vstajenje. Kaj pomenja rudeča barva (kri, zatajevanje, terpljenje)?

Izgovarjajte besedo „jajce“ počasi! Kolikrat se ta beseda izreče, koliko zlogov ima? Koliko čerk ima prvi, koliko drugi glas? Štejte glase in čerke po perstih! Kteri glasnik ali katero čerko v tej besedi naj lože izgovarjate ali pojete?

Glejte, naredil (namalal) vam bodem jajce na tablo (učitelj naredi o)! Primite čertalnik, naredite tudi vi več takih o! Ali ste že videli koló? Kóla imajo kolesa. Kakšno je mlinsko kolo? Napišimo kolo! Izrecite: „kolo“! Koliko koles ima beseda „koló“? Kaj je peto koló? Tudi pri pisanji ne sme biti petega kolesa (nepotrebnih čečkarj i. t. d.)

Kaj je to: „čez steno solí prosi?“ „Ako na kvišku veržeš, je belo, ko pade na tla, je rumeno?“

Ker ste bili pridni, bodemo danes zapeli:

Poziv k petji.

(Kanon.)

Pti-či-ce le-po nam pe-va - jo, k pe-tju pri-
jaz-no nas va - bi - jo.

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

VIII.

Da je Podlipskemu res najbolj v čislih bila vera in cerkev katoliška, o tem spričujejo nam živo spisi, ki jih je poleg „Zgodeb katoli-

ške cerkve“ priobčeval naj več po Zg. Danici. — L. 1848 so državno prostost dobile vse verstva; glasiti so se jeli protestantje tudi v Ljubljani ter zidati svoj tempelj, češ, ako povekšamo si srenjo, povekšamo si tudi veljavo. V ta namen so med Slovenci razširjali knjigo, v slovenščini natisnjeno na Dunaju l. 1850: „Bramba evangeljske vere proti krivim usodkam spoznovavcov druge vere“, ki je bila poznej tudi v nemščini prenatishjena v Ljubljani v tiskarnici Kleinmaier-Bambergovi pod naslovom: „Vertheidigung der evangelischen (? bolje bi se reklo rationalistischen) Grundsätze gegen die Vorurtheile (?) der Andersglaubenden (t. j. katoličanov)“. Tako je nemško zaznamnjel Hitzinger sam v Danici 1851 l. 51; slovensko pa že 1850 l. 48 v spisku: „Ni vsakimu duhu verjeti“. Kar je v tem spisku ob kratkem in v osnovi povedal, to je na tanko in podučno razložil potem v petnajstih pogovorih med duhovnim pastirjem in vernikom v Zg. Danici 1850 l. 49—51, pa 1851 l. 1—12 pod naslovom: „Edina pot v nebesa ali podučenje od razločkov prave katoliške vere memo drugih nekatoliških ver“. Ta veroznanski razgovor je velike pomembe, in prvi enak pogovor v našem jeziku je zložil Matija Kastelec (Castellez), kanonik v Novomestu, l. 1688 (Navuk Christianski, tu je, Enu nuznu Govorjenje v' mei enim Ozhetam inu niegovim synam od te prave Vere, s' enim lepim pomenkovaniem eniga Chatolisch in Lutrisch zhlovéka).

Pismeno pa tudi ustmeno so poskušali drugovérci, kako bi si pridobili več vpliva med Slovenci, in stermé so pripovedovali si katoličani o njih govori na grobu; toraj jim pojasni Hitzinger 1851 v l. 16: „Kaj je od govorov na grobu misliti“. O posebnih priložnostih, pravi, so primerjeni in celo koristni; nikakor pa ne smejo biti tako pogostni, kakor pri evangeljcih, in sicer zato ne, ker so njih pastirji le služabniki besede, ne pa molitve in daritve, torej jim mora govor vse namestiti, in ker bi pogosti govori zgubili od svoje važnosti in veljavnosti. — Ko so novovérci gibati se jeli med Slovenci, se nekteri katoličani za novega nasprotnika še zmenili niso; nekteri so bili zavoljo nove vere v strahu; nekteri so se nad početki evangeljcev zlo serdili in rekli ktero prehudo; nekteri so jih celo prevzetno zaničevali. Tem nasproti piše Hitzinger, kako je prav misliti in ravnati zdaj, ko nam je zmota vojsko napovedala zoper resnico, ter kaže v l. 17: „Kaj se nam žalostno zdi“. Katoličanom naše dežele vsem je napovedana vojska za vero, duhovna vojska, ki se ima goditi v tem, da bolj čujemo, resnice svete vere svetleje dokazujemo in čednosti kerščanskega življenja v djanji spolnujemo; žalostno pa se nam zdí, kar povemo iz ust priprostega človeka, kako da napačno ravnanje nekterih nasprotnikom orožje v roke daje, kako da na pr. po javnih porotnih sodbah, premehkem ravnanji s hudodelniki i. t. d. hudobji dohaja nekakošna slovitost in se njena ostudnost ljudstvu zgublja

iz občutka! — V tem smislu je v l. 24 poslovenil po A. Jarišu: „Ali je ena vera, kakor druga?“ Mladeneč spomladanski dan na trati Čoketa prebiraje méni že, da je ena vera kakor druga; v senci pod križem prikrit sedé pa se po obnašanji in besedvanji mimošedših ljudi — evangeljca, nemškokatoličana, juda pa rimskokatoličana prepriča, da ni ne ena vera kakor druga, da je zveličanje le v Kristusu križanem.

Opomnjeno je bilo v Danici, da bi bilo dobro razložiti, kaj pri svetnikih v pratiki in drugej pomenijo posebne znamenja, in koj se loti Podlipski tega, in v spisu: „Znaki ali znamenja svetnikov na podobah“ l. 35—42 razkaže a) splošnje, b) posebne znamenja svetnikov na podobah, in c) še nekatere druge znamenja v pratiki. „Poskušnja ta pa ni popolna, pravi sam, zakaj težko je najti pomen nekterih znamenj, ker podobarji se s pesniki vred radi na legende, sad bolj žive domišljije, obračajo, med tem ko so zdanji pisatelji življenja svetnikov radi tanki in izbirčni, in vse, kar se jim nekoliko negotovo ali čudno zdi, memo pušajo; starih legend pa ni vselej pri rokah, se iz njih podučiti. Kar tedaj v pričejočim spisu pomanjkuje, bo morebiti pozneje, ali pa komu drugimu dostaviti mogoče“. To se je zgodilo po Slov. Prijatlu l. 1858. — Kakor je l. 1848 pričeto „Versto Lavantinskih škofov z oziram v Solnograške nadškofe“ pletel dalje l. 1850 št. 2—26; tako je l. 1851 št. 47, 48 spregovoril vnovič „Nekaj od zamaknjenih“, ker je posebno velik hrum bil tedaj zastran zamaknjene na Gori pri Soderšici. Zmerno pa modro kaže o posebnem vzgledu, da a) v takih prikaznih ni prenaglo vsega verjeti in za čudno spoznati, b) takih prikaznin, dasiravno so gotove in zares čudne, ni po nespameti skazovati in raznašati, in c) kaj je misliti pri tacih od bolj ali manj pogostnega sv. obhajila.

Verno pa milo se je glasila tedaj tudi lira njegova, in kakor je l. 1850 koj na čelu v pesmi: „Klic cerkve v zgodnjo Danico“ o viharju protečem čolnu sv. Petra klical: O kaj prikrivaš cerkvi se, Danica? — Oberni v njo svoj mili obraz, Devica! — tako je l. 1851 zložil pesmico: „Marii, zgodnji danici:“

Ne skrivaj dalje, o Danica mila!
Predraziga obličja v sredi reve,
Ki božjo čedo stiska zdanje dneve,
Ne mudi s Sinam, ki si ga rodila.

Tam ovni čede so na ptujim, v ječi;
Pa tu in tam volkovi še dereči
Pripravljeni so v rop med čedo prosto.

Pastirja v Rimu cerkev je dobila,
De modro, serčno vodi nje zadeve;
Pa še proti navihita iz desne, leve,
Nad ovce, jagnjeta bi zdaj planila.

Ozri se, ki vse zmote si končala,
Pokaži Jezusa, de bo bežala
Pred njim vsa moč sovražna v temo gosto.

Izvirna je tudi t. 1850 l. 21: „O srečni vernitvi papeža Pija IX. v Rim“, kjer poje, da „So grešni Rim pred Babilon zovali, — So res mu zdaj vid Babilona dali. — Svet' Oče pride spet na staro selo

— Pa izpolnjene še niso cerkve želje, — Še huda vojska zoper njo le
vstaja i. t. d. — V l. 33 je iz latinskega poslovenjena prekrasna: „Ave
maris stella — Zdrava morska zvezda“.

Zdrava morska zvezda,
Božja Mati zlata,
In Devica vedna,
Neba srečne vrata.

V ustih Gabriela
Klicana si zdrava;
Mir nam daj, za Evo
Ti si mati prava i. t. d.

Razun te je nekaj iz latinskega, nekaj iz nemškega poslovenil jih v
l. 3: Nesrečna večnost; l. 13: O terpljenji Jezusovim (Sv. Alf. Lig.); l. 26: Duša po sv. obhajilu (Sv. Alf. Lig.); l. 34: Sv.
rešnje Telo, popotnica v večnost (Ob obhajilu bolnikov):

Pritecite, poklekните
Pred Gospoda tu na tla;
Počastite in molite
Svojiga Zveličarja.

Sveto, sveto, čez vse sveto
Jezusa rešnje Telo,
V testamentu, v zakramentu
V živ spomin postavljeno i. t. d.

L. 1851 št. 17: Velikonočna (Iz latinskiga): „Velikonočno Jag-
nje kristjani — Časté in hvalijo naj v sercu vžgani“ itd., — l. 26: O
godu ss. apost. Petra in Pavla (Iz latinskiga); l. 49; Hrepen-
enje po sv. raji (Sv. Alf. Lig.); l. 50: Živi plamen ljubezni
(Poleg sv. Janeza od križa), in: Vesela pesem Jezusu (Poleg sv. Jederti):

O Jezus, ves moj blagor ti!
Ljubezen sladka čez moči!
Serce po tebi vse gori,
Ko v tebi le se zveseli.

Ne zmagá zlato solnce te,
Ti umakne mila luna se,
Prijazno zarja zad ti je,
In tudi svitile zvezdice i. t. d.

Po Novicah 1850 je v l. 3: „Kmetijstvo in obertništvo
vkupej“ — povedal jo nekterim kmetom na besedo: „Kmet vse redí!
Ako bi kmeta ne bilo, kdo bo obstal?“ — kako neresnična in prevzetna
je ta govorica, ker prav za prav Bog, ki je zemljo stvaril in ji rodovit-
nost daje, nas vse redi, in ker je k človeškemu obstanju potreba tudi
drugih stanov. Ljudje naj si med seboj vsak po svojem vsi pomagajo,
posebej pa kmet in obertnik, toraj: kmetijstvo in obertništvo vkupej! —
Naslednje leto, ko so časniki pripovedovali od posebne bolezni ali ples-
nobe, která se je v Italiji in v Tirolih pokazala na grojzdji, sporoči
l. 39. iz Notranjega: „Bolezen na grojzdji že blezo pri nas“.—

Na prašanje: Zakaj ljudje konjskega mesá ne jedó? — je v Danici
l. 23: „Nekaj za radovedne“ iz zgodovine povedal jim, da so stari
Nemci in Sloveni svojim malikom posebno konje darovali; črnim ali hu-
dim bogovom so šli črni, belim ali dobrim pa beli konji. Tako so se
tudi pri nas na Krasu bogu Belinu beli konji darovali. Ker so se zastran
konj, njih opravljanja in jedi njih mesa tudi po prihodu kristjanstva mno-
ge vraže obderžati hotle, zato je cerkev jed konjskega mesa prepoveda-
la, da pa tista zapoved sedaj več ne velja. —

Kar koli se je v njegovi sosesčini storilo ali pripetilo znamenitega, vse je Podlipski zvesto sporočal v časnike domovini na čast ter rojakom v prid, na pr. v Novic. 1850 l. 37, 38: Slovesnost v jami pod Malim gradam pri Planini; Iz Notranjiga čestokrat od železnice, stare in nove cerkve na Verhniki; v Mitth. d. hist. Vereins: Reste oder Spuren ehemaliger Befestigung in Krain; 1851: Eine sehr alte Glocke; Ruinen alter Bauten; Neue Pfarrkirche in Oberlaibach. — Zlasti na tanko je o tej pisaril v Danici, in sicer l. 1850: Stalni kamen posvečen in vložen; l. 1851: Blagoslovljenje in l. 1852 št. 44: Posvečenje nove cerkve na Verhniki. — Kako vsestransko je res bilo Podlipskega opazovanje in prizadevanje, nam pa iz te dobe najlepše kaže pesmica njegova Novicam l. 1851:

„Za novo leto.“

Ra d pratkar, novičar
Z vošilam se bliža,
De bogat petičar
Se k njemu poniža,
Mu dati šestico,
Še raji petico.

Pa v cunjah in kosih
Šestic me ne mika,
Petic ne tak bosih,
Ki moka jih stika.
Tak prvo vošilo:
Srebro je obilo!

Pa vojska vse tare;
So ušle dvajsetice;
Petice ni stare,
Ne nove šestice.
Mir vošim, in raji
Le meč naj bo v kraji.

Vse vojskne priprave
Hud strah nam le dajo;
Umetne naprave
Naj mesto imajo.
Živí naj kupčija,
Živí obertnija!

Prek mečev naj kuje
Se kmečko orodje;
To kmete naj sluje,
Ž njimi tud so gospodje!
Le vošim, kar treba
Še gor je od neba!

Še eno je polje
Brez časti, brez srebra,
Kjer dobre le volje
Gre trebuh pod rebra.
Naj šola domača
S pravico se plača!

Ko rečem: pravica,
Slovenšna se vzdigne;
Ta bodi resnica
Tud meni! pomigne.
Ah tvoja je sreča
Mi želja goreča!

Vsih želje spolniti
Sam eden ne more,
Svèt mnogih združiti
Da terdne podpore!
Zbor moder naj s slavo
Ukrepi deržavo!

Z močjó tak edino
Car vitezki čuje;
Narodov družino,
De res oblagruje.
Vse Bog gospodari,
Franc Jožefa vari!

To k novimu letu
Je moje vošilo;
Ne vé m, po obétu
Če bo se spolnilo.
Vse Bog gospodari,
Vsih blagor obvari!

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcici latinski: „Littera scripta manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Gospod J. Fichtner ima v Atzgersdorf-u veliko fabriko, v kateri meljejo kosti, mavec (gips), čreslo in šiške; zraven pa se peča s sadje-rejo in kmetijstvom v tako odlični meri, ter je ob enem tako ljudomil, prijazen, za blagor in napredek svojih sovaščanov zavzet mož, da bi iz dna duše željeli, naj bi se vsaj vsaki okraj na slovenski zemlji mogel ponašati z enim takim možem. (Menim pa, da ima cela Avstrija ena-cih le malo.) Kakor sem že zadnjič omenil, ima on ob kraji Atzgers-dorf-a tako obširna posestva, da ona malo da ne, delajo že sama za se zmerno vas. Kar pa jim daje še večjo mikavnost in vrednost, je to, ker so ona okrog in okrog ograjena, ter s svojo izverstno vravnano obert-nijo in gospodarstvom, ki je vse pravi uzor racionalnega napredka, za-sluzijo odlični naslov: mali eldorado. Prišedši do njegovih lastnin nas je blagi gospod že pred vhodom pričakal, nas prijazno pozdravil, ter po-vabil nas, naj vstopimo. Koj v veži smo videli v velikih steklenih oma-ricah razstavljeno posušeno raznoverstno žitno in rastlinsko bilje v dozo-relem stanu s sadom vred. Iz veže peljal nas je gospod v prostorno so-bo, ter nam je govoril nekoliko o lastnih skušnjah pri odgojevanji sad-nega drevja, terte, solnčnic in tudi gozdnega drevja. Priporočal nam je med drugim s posebno vneto besedo pri reji mladih sadnih dreves raztegovanje vej na širjavo, ter razkladal nam, da kakor široko segajo veje na drevesu znarazen, tako dalječ se raztezajo tudi korenine pod zemljo, in toliko več morejo posèrkati tudi redivnih moči v sé. Poočito-val nam je to v raznih oblikah in po drevesni starosti. — Kazal nam je dalje znotranjo stran raznega lesovja, in razjasnoval nam rastne razlike posamesnih drevesnih delov, namreč: v korenini, deblu in vejah. — Tu-di raznih kokonov smo ondi videli, in sicer od navadnih črvičev, kakor tudi od onih, ki se hranijo s hrastevim perjem. S kako vedoželnostjo smo mikavno razlaganje blagega gospoda poslušali, ne morem popisati; s koliko večjem veseljem pa smo še le tiščali za njim, ko nam je razo-del, da nam hoče svoje delovanje zdaj še bolj obširno djanski pokazati. Peljajè nas v jako prostorni in obširni vert prišli smo najprej do umet-nega ribarstva (künstliche Fischzucht). Sicer se ravno zdaj ni djanski gojilo, ali vso napravo, orodja in sploh kar je k temu potrebnega (glej izverstno IX. Hartingerjevo tablo!) videli smo „in natura“. Mene je ta reč

neizrečeno zelo zanimala. *) Razkladalo se nam je vse natančno, kako se ima pri djanjskem delovanju umetnega zaplodenja in odrejevanja rib pravilno postopati. Morda bi bilo tudi ljubo slišati takim, ki živé ribe v daljavo prenašajo, kaj nam je o tem g. Fichtner pravil po lastni skušnji. Djal je, da ako se ribam z malim mehom piha sapa (zrak) pod vodo, da jim to vsaj za en čas ohrani in podaljša življenje. Porok zato nisem; na izpoved tako mnogoskušenege in značajnega moža pa vendar veliko deržim.

Naprej smo prišli, — da bom z novim, gotovo originalnem izrazom povedal, — do drevesnih „škeletov“. „No, ta pa je res nova, bo morebiti marsikdo djal; take še nisem slišal. Kakšna prikazén mora li to biti?“ — Bodem precej povedal. Gosp. Fichtner, hoté prepričati se, ali pri drevesih res raztegovanje vej vzrokuje enako raztezovanje korenin pod zemljo, dal je z velikim trudom in natančnostjo odkopati tako drevo, in glej: živo resnico smo videli pred seboj, se vé nad usušenim sadnim drevesom. Na drugi suhi korenini vidili smo, kako drevesa — če sem prav umel — po neki lastni manipulaciji imenovanega gospoda vsled priščipovanja serčne korenine nastavljajo one obilne odrastke na vse strani.

Od tod naprej dospeli zmo zopet k čisto novim stvarém. V loncih za cvetke (Blumentöpfe) videli smo rasti razne sadne pritlikovce, komaj po 2 čevlja visoke, ki so pa rodile tako debele sadeže (jabelka in hruške), da se ni bilo prečuditi. Bogati in težki plod teh neizrečeno mičnih drevesic moral je sloneti na policah navlašé prislonjenih, da ni polomil vej. Kaj enacega nisem še videl. Gosp. Fichtner je djal, da vzlasti sadna drevesca, ki so v rasti zaostala, na ta način odréja. (Za kako odlično mestno okno bi bili taki sadeži poleg cvetičnih germičev razpostavljeni res prava raritéta.) Akoravno smo že mnogo videli, smo vendar še le od tod naprej prišli v pravi sadunosni vért. Občudovali smo tu umno rejo vinske terte, ki se v gvirlandah razteza od kolca do kolca; pa tudi s sadnim drevjem se na čisto nove načine postopa, ker so pri nekaterih verhovi nekako zvezani po vejah drugi z drugim; pri drugih pa je spodno vejevje prekrizano drugo prek drugzega zelo enako živemu plotu. Tu se nam je kazalo tudi raznoverstno orodje za obrezovanje sadnega drevja, in tudi hodaljke (bergle), katerih se vertnar pri tem delu poslužuje. (Za me zopet novo.) Naprej smo prišli vnovič do bolj nizkih sadnih drevesic, med tertó in med hrastje, na katerega poslednega listja so bili zapredeni svilnati červiči koj pod prostim nebom. Blizo tu stala je tudi umetna gnojna jama in ob nji sisalka (vodnjaku popolno enako) za vlák

*) Ob naših bistrh gorenjskih potocih bi se dalo tako umetno ribarstvo morebiti posebno lahko osnovati, in bi gotovo dajalo veliko dobička. Od taistega časa mi tudi vedno šumé hrepeneče misli za tako napravo po glaví; pa kaj, ko mi razne okolščine in tudi pomanjkanje časa zabranjuje, to in še marsikaj drugzega. Pis.

gnojnice iz jamnega dna; razni v jami nakupičeni obertnijski (fabriški) odpadki pa so nam kazali, kako naj se napravlja iz njih umetni gnoj in kompost. Pa tudi množina novošegnega gospodarstvenega orodja bila nam je na ogled razpostavljena, na pr. Hohenheimovo, Zugmeierjevo, Zinkendorfovo itd. drevo; extirpator, vuhadlo (za obsipanje tèrt), valjarska brana, in tudi dvoje sejalnih mašin, zmed teh ena znajdba g. Fichtner-ja, s katero nam je tudi djanski pokazal, kako se rabi. —

Edina škoda bila je, da nam je bil pri tolikej množini raznovrstne tvarine čas za ogledovanje prepičlo odmerjen, in ko smo prišli na konec posestva bi bil vsaj jaz za svojo osebo kaj rad vse to zopet „da capo“ začel ogledovati. Preprijazni g. lastnik je bil vedno poleg nas, in nam vsako reč do pičice natančno razložil. Pravil nam je med drugim tudi, da se je še le v svojem 50. letu lotil umnega gospodarstva, za katerega pa menda zdaj ves živí. In da bi zamujeno vsaj nekoliko nadomestil, kaj menite, da si je umislil? Na svojem posestvu ima vedno po 2 ali 3 učence, ki se (menda brezplačno) praktično urijo v vsih potrebnih vednostih novošegnega gospodarstva. Ti naj bodo tedaj perhitei v prihodnosti, kar meni, da je on zamudil. Preblaga, res velikodušna misel in izpeljava je to! Poleg tega pa se je že l. 1863. pričel v Atzgersdorfski šoli po g. nadučitelju Ferd. Steiner-ju razlagati gospodarstveni poduk za vse odrašene učence obojega spola; in da ima g. Fichtner pri vsem tem gotovo naj večje zasluge, priča mi knjižica, katero mi je na mojo prošnjo za mali spominek meni nepozabljive navzočnosti na njegovem posestvu poklonil. Naslov knjižice se glasi: „Erste Fortsetzung der gemeinschaftlichen Mittheilungen aus dem Gebiete der Feldwirthschaft. Geschrieben für die Atzgersdorfer Schuljugend und derselben gewidmet von ihrem väterlichen Freunde J. Fichtner“. Iz vsega, tu le na kratko in poveršno navedenega, spoznajo lahko častiti g. g. bralci blagosereni značaj in neprehvaljeno skerb prepoštovanega g. Fichtner-ja za svoj domači kraj. Visoki vladár so to tudi sami pripoznali, in odlikovali ga z zlatim križcem s krono za zasluge.

Marskaki kraj sem o svojih izletih nerad zapustil, Atzgersdorf pa skoraj naj nerajše. Ko bi bil star še le 14 do 16 let, na vsaki način bi hotel vsaj za ene mesce postati g. Fichtner-jevi učenec. Ali kaj, ko minulih let nobena človeška moč ne more sklicati več nazaj! Med mnogoterimi željami pa, ki mi pogostno napolnujejo serce, so tudi te: videti vsaj še enkrat g. Fichtner-jevo odlično imovje. —

Vračevajè se proti kolodvoru sem še nekoliko tudi ogledal ostalo vas. Prav zelo lična je, in v vsem kaže, da stoji v bližavi cesarske metropole. Pred hišami so na sprednih straneh enako kòt v Vagram-u vertiči z cveticami in zelenjavo. — Šola in vaška ubožnica se nahajate blizo cerkve. Ker je bil delopust Malemu Šmarinu, in je ljudstvo v obil-

nem številu ravno hitelo k večernicam, stopil sem za en trenutek tudi jaz v odperto prostorno svetišče. Kar tu primankuje lepoti pri zidarji, dostavila je v obilni meri gibčna roka slikarjeva. Zbrana množica je prav lepo pospremljevala s petjem orgeljne glasove, in nedopovedljivo me je to v sèrce ganilo. —

Blizo kolodvora stoji vaška gostilnica, kjer smo pri kozarcu dobre kapljice pričakovali prihoda vlakovega. Velecenjeni g. O. Schirnhofner bival je tudi tu z očitno radostjo v naši sredi, ter se prijazno pomenkoval z nami. Med veselo - donečim petjem napotili smo se poslednič na kolodvor, kjer nas je urni hlaçon sprejel, ter nas peljal nazaj na Dunaj. (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Iz Zagreba. Odkar je pri nas narodna vlada na kermilu, se je veliko, veliko pri šolstvu pre naredilo. Z novo postavo nastopi nova doba za naše ljudske šole. Dobro znamenje je to, da učitelji in drugi šolski prijatelji mnogo, mnogo delajo za povzdigo narodnega šolstva. Imamo pa tri društva, ki podpirajo in pospešuje razvitek v šolstvu, kakor tudi blagostanje ljudskih učiteljev. Učiteljska zadruga skerbi za podporo siromašnih in po bolezni nesrečnih učiteljev, kakor tudi za vdove učiteljske. »Pedagogično književni zbor« skerbi za duševni napredek hervaških učiteljev. »Narodna Škola«, ktere pravila so pred kratkim poterjena, ima pervima enako sverho, predsednik je g. F. Vuksanovič, pokrovitelj pa milostljivi nadškof g. Jos. Mihalovič, kteri je daroval društvu koj 500 gld. — V izvanredni glavni skupščini 19. svečana t. l. se je volil nov odbor. Pokrovitelja je zastopal preč. kanonik A. Veber, kteri v njej naposled po »Školskem Prijatelju« br. 9, ki ima nadbiškupovo podobo na čelu, spregovori takole:

Slavna skupščina! Jaz sem se slavnemu društvu že pismeno zahvalil za posebno čast, ktero mi je skazalo imenovaje me za svojega častnega družnika; vendar dopustite mi, da kar sem storil takrat pismeno, ponovim sedaj ustmeno. Razumeva se samo po sebi, da me je to priznanje s strani učiteljstva živo in vgodno poprijelo, ker, častita gospoda, kakor veste, pečal sem se od nekđaj s šolo in nikdar nisem imel opraviti z drugim poklicem nego s školskim, z učiteljskim. Moram spoznati, da bi se bil lahko lotil opravila družega, in da sem ga nekoliko že tudi zaželel, ali ukljub vsemu so me odločili spet k šoli, stari prijateljci moji, kteri sem od začetka svojega službovanja tako vdano in zvésto služil z vsemi svojimi močmi. Prav veseli me toraj, da se je slavno to društvo spomnilo mojega delovanja, ter me volilo za častnega svojega člana ali uda. Gospoda moja, jaz mislim in sem prepričan, da tudi vi niste družega mnenja, da je pri nas, kar se tiče ljudske šole, mnogo in mnogo zanemarjeno. Narod naš, hoteč si postaviti poslopje, moral bi pričeti staviti ga s stalom ali temeljem, a pričel ga je s streho; gojila se je in goji se pri nas znanost in umetnost viša, dobili smo akademijo, vseučilišče, ter smo to streho okrasili tako, da se je začudil nam celo tujec. A kaj se je opazilo? Opazilo se je, da se krov ali streha ta brez temeljnih stebrov maje, da naš narod pod tako streho nima varnega zavetja in bolje bodočnosti, ker pod to streho ne more ne stotni del naroda, dokler se z višimi umetnostmi pri nas pečajo le posamezniki. Glejte

toraj, gospodje, to je prvi vzrok, da se veselim, ker vidim, da se čversti in stalni stebri za to streho vzdigajo nad narodom našim, da ima se s stanovitno marljivostjo, in vzajemno pomočjo vašo postaviti prava narodna šola za čimilo naše ljudstvo, da tako delajoči popraviti hočemo vse one pogrške, v ktere smo zašli doslej, t. j. da ne začenjamo zidati z visokega, ampak da zidamo pri tleh iz temelja, da se ne dajemo motiti kakim domišljijam, češ, da pridemo najprej na verhunec, potem da idemo v nižavo, temuč da jo udarimo po potu, kteri je najprimerniši in najnaravnjši za naš narod, in kteri narod naš pripelje v varno pristanišče olike in znanosti. Pri nas, gospoda, uči se, kakor véste, v ljudski šoli fizika, kemija, zemljopis itd., in narod nam verh vsega tega brati ne zna, to je znanjje, da se je tudi gledé na ljudsko šolo previsoko seglo za vzori, pa se najpotrebniše ne dosega. Ljudski učitelj, ki se daruje za svoj narod, mora prizadeti si, da narod polagoma dviga, ter da ga razumno povzdigne v vsakem oziru do tiste izverstnosti, ktere mu mi vsi želimo. Ako se bode zidalo drugače, zidanje bode slabo in pokvarjeno.

Drago mi je in res s pohvalo oménjam, da je to društvo za svojega pokrovitelja imenovalo prevzv. g. nadškofa Josipa Mihaloviča; pa ne oménjam tega morda iz vzroka, ker namestujem tukaj Nj. Prevzvišenost, marveč zato, ker iz tega djanja spoznam, da društvo v prijateljski zvezi ostati želí z duhovstvom ali svečenstvom. Slavna skupščina! Veliko neprijateljstvo je v najnovjših časih vstalo med duhovstvom in učiteljstvom; pazimo in prizadevajmo si, da se ta nesrečni razdor ne zanese tudi v našo borno domovino, ktera je tolikanj željna in potrebna mirú in složnega delovanja vzlasti na polji šolskem, ktero vspešno obdelovati moreta samo ta dva stanova. Bilo je že tudi pri nas slišati željá, naj se šola odcepi od duhovščine, in delale so se že v to osnove. Toda povém vam, gospoda, da duhovniki hočejo vedno ostati pri šoli in da se ne more nikakor pričakovati, da bi se duhovenstvo popolnoma oddelilo in oddružilo od šole; in ko bi se to tudi kedaj po postavi hotlo izvršiti, se naš narod zato vendar nikdar neče odreči vere. Vera je globoko vkoreninjena v sercu našega naroda, in zahteval bode vedno, da se mu otroci odgojajo v strahu božjem, da ne zametujejo cerkve, in s te strani ostala bode šola vedno v zvezi s cerkvijo. Liberalci, kteri proti temu delajo, sramujejo se postaviti kakor temelj poduku vero, pa ne morejo drugač, nego da mesto vere stavijo na svoj prapor čudorednost ali nravnost (sittliche Erziehung). Pa kaj vendar bolje gojí čudorednost ali nravno vzrejo, kot vera? Kje pač najdemo bolje porošstvo za vzgoj te kreposti, kot v veri, ktero priča naša cerkev? Brez ozira na Boga kako se godí šolam, to veste, gospoda! sami.

Človek se obstoječim postavam lahko tako umika, da izvršuje najbolj černa dela, pa vendar ne pride pod kazen; to vidimo verlo dobro na neki verstí vertačnikov ali švinderjev, kakoršni se prikazujejo sem ter tje po svetu. Vse drugače je z onimi, kteri verujejo, da je Bog osvetitelj zla (maščevavec hudega); taki, ako se tudi ovarujejo posvetne kazni, kazni svoje vesti vendar ubežati ne morejo. Prave čudorednosti si toraj še misliti ne moremo brez cerkve. Cerkev pa čuva to svetinjo, s ktero opraviti imajo duhovniki. Nikarmo razdirati tega, kar samo po sebi obstoji; marveč bodi nam naloga, da tolikanj potrebno slogo med duhovenstvom in učiteljstvom vzderžimo in včverstimo, pa da na tem temelju sozidamo našemu narodu šolo. Ako bi sicer morali živeti duhovni v neprijateljstvu z učitelji, kaj bi se zgodilo? Pred narodom in pred oblastmi bi se med seboj černili, in na zadnje bi celo deca spoznala, da ni prav hoditi za ljudmi, kteri sami med seboj ne znajo vzderžati sloge in prijateljstva, pa bi tudi ne vedila, kje je resnica, kje pa je laž.

Na koncu teh svojih besedi dovolite mi, slavna gospoda, da onemu možu, kateri stoji na čelu tega društva, onemu svečeniku, kateri vsako plemenito prizadevanje v narodu našem podpira duševno in darstveno, da mu zakličem »Zivio«!

Skupščina navdušeno zakliče trikrat »Zivio« svojemu prevzvišenemu pokrovitelju in dobrodejniku. —

Tako je na Hervaškem in pri nas na Slovenskem? Hm, hm!!

Iz ptujske okolice. Učiteljsko društvo ptujskega okraja je imelo svoj četrti letošnji zbor v sredo 1. aprila v Ptujju. Navzočnih je bilo 24 udov in gg. podučitelji: Seifried (pri sv. Marku), Maurus (v Leskovcu), Filipič (pri sv. Barbari) in Skofič (iz Vurberga) kot gostje.

Obpravnavale so se večidel društvene zadeve, katerih je bilo veliko. Ta zbor je tudi sklenil, da društvo naredi v četrtek 7. maja izlet na Zavre (Sauritsch), in da tamkej ima svoj peti zbor. — Kot pravi ud je v društvo stopil g. Seifried, podučitelj pri sv. Marku.

Iz kerškega okraja. Učitelji našega šolskega okraja so imeli 8. aprila t. l. okrajni zbor, pri katerem so bile naslednje točke na dnevnem redu:

1. Sporočila g. nadzornikova zadevajoče opazke nadzorovanih šol.

2. Določitev učnih črtežev.

3. Ktere dolžnosti naklada učiteljem ministerski ukaz dné 9. junija 1873 glede zdravstvenih šolskih razmer.

4. Nasveti stalnega odbora okrajne konference.

5. Nasveti bukvarnične komisije zastran nakupovanja knjig in učnih pripomočkov; račun o bukvarničnih dohodkih.

6. Kako se mora mladina učiti računstva v razdeljenih enorazrednih ljudskih šolah s posebnim ozirom na desetne drobce. Poskušnja praktičnega poučevanja o števeh. »10.«

7. Način poučevanja v risanju in oblikoslovju na ljudskih šolah vsled minist. postave dné 9. avgusta 1873.

Iz Ljubljane. Posvetovanja o učiteljskih so končana. »Wien. Zeitung« povdarja nekaj toček, v katerih se nova osnova v primerji s sedanjo razlikuje.

Učnih ur v tednu bode pri možkih in ženskih učiteljskih nekaj manj, da se vadijo gojenci samavlastne delavnosti. Da bi pomožni učitelji stopili v ožjo zvezo z zavodi, bodo se po določenih pogojih učitelji godbe, in telovaje, učiteljice rokotvornih del in otroške vertnarice, stalno vmestovali, in ako bodo dokazali učiteljsko sposobnost bodo enaki z učitelji na vadnici, kar se tiče dolžnosti in pravic. — Ur na teden pride na ravnatelja 10, na glavnega učitelja 20, na učitelja 25; določbe povedo, kedaj se sme odstopiti od toliko odločenih ur.

Zastran metode so se zedinili v tem, da se mora učitelj pri poučevanju ravnati po šolskih bukvah, in pri tem tako postopati, da se bode sleherni uro ne le poučevalo, temuč tudi priučevalo. Da se delo pri odgoji pospešuje, bodo tudi pri učiteljskih predniki razredov kot sredotočje delavnosti učencov in učencev. —

Splošna učiteljska konferencija, dosihmal le vsaki mesec, bode na 14 dni. — Skerbelo se bode, da se pomnože učni pripomočki. Ako bo potreba, more se tudi s privoljenjem deželne vlade napraviti orodnica, kjer se izdelujejo učni pripomočki iz terdega popirja ali iz lesa. — Učiteljskim pripravnikom naj se daje prilika, da obiskujejo gospodarske in obertnijske naprave. Šolsko leto se bode delilo v polletja, in na koncu leta bode šolsko spraševanje za vsaki letnik po-

sebej celi dan; predsedoval bode ravnatelj in navzočni bodo vsi učitelji, da bodo imeli pregled tega, kar so opravili s svojim delovanjem med letom. — V četrtem letniku bodo namesto letnih spraševanj, izpiti zrelosti. Oziralo se bode na to, kako se je spraševanec obnašal med časom šolovanja, in kdor je pismeno spraševanje dobro opravil in se pridno učil, more še oprostiti ustmenega spraševanja.

Da se spozna učna sposobnost je posebna djanska preskušnja. — Pri spričalnih odpadejo »stopnje« napredovanja; pri spričalnih zrelosti se more izrekati posameznim učencem zrelost z odlikovanjem. Naj se poslednjič še povdarja, da ta osnova skerbi tudi za medsebojno delovanje med učiteljskim in ljudsko šolo; to se ima zgoditi tako, da se učitelji na posameznih šolah drug drugega obiskujejo, in da to pospešujejo deželni in okrajni šolski nadzorniki.

— *Iz seje c. k. dežel. šolskega sveta* dne 5. sušca, — povzamemo točke, ki vtegnejo bolj zanimivati učitelje. — Prošnja nekega začasnega podučitelja v Škofjiloki se odda kranjskemu deželnemu odboru sklicaje se na §. 7. postave 29. aprila 1873 št. 22. dež. zakonika, da tudi (odbor) stavi predlog o dotičnem vmestenji. Prošnja učiteljev na možkem in ženskem učiteljskem v Ljubljani, da bi bili zastran nagrad, kedar podučujejo čez svoje ure, enako postavljeni učiteljem na srednjih šolah, predlaga se ministerstvu za uk in bogočastje.

Prošnja občine na Ježici za pripomoč iz normalne šolske zaloge k učiteljevi plači vrača se c. k. okrajnemu šolskemu svetu ljubljanske okolice v službeno delovanje s tem pristavkom, da šolska občina na Ježici ne more zahtevati doneska k učiteljevi plači, ker po stroškinem prevdanku ne plačuje višje od 10 odstotkov za ondašno šolo. —

Okrajnemu šl. svetu v Kranji se je zastran obravnav za šolo v Tersteniku odgovorilo, da naj se na dalje stvar obravnava, s pristavkom, ako bi ne bilo mogoče jo dognati, naj se vasi te občine všolajo v druge njim naj bližnje šolske kraje.

Pisma zastran šole v Goričah se vračajo okraj. šl. svetu v Kranji, kateremu se ob enem naroča, naj se okrajni zdravnik še enkrat zasliši o tem, kakšni pomisliki so zastran zdravja zoper prenaradbo poslopja za šolo; v tem oziru naj predlaga c. k. stavbene inženir svoje mnenje in ozirajè se na izpovedanje soseščanov in na mogoče pomisliske zastran prenaradbe poslopja naj tudi inženir svoj načert vravnuje in vsa pisma naj se potem vračajo dež. šl. svetu. — Konečno se dovoljuje nekaterim denarna pomoč.

— Občni zbor »Slov. Matice« je bil, kakor omenjeno 4. marca. Predsednik dr. Costa pozdravlja prišle, katerih se je sešlo od 80—90 in daje kratek pregled v prvem desetletnem delovanji Slov. Matice. Ta pregled se je natisnil in med navsočne razdelil, in obsega ob kratkem zgodovine »Matice«, izkaz njenega premoženja, in sporočilo njene delavnosti do naj novejših časov. Za 1873. l. dobivajo udje: »Letopis za 1872. in 1873. l.« in »Slovanstva 1. del«. Letopis obsega 29³/₄ tiskane pole in ima v prvem delu obširno poročilo o delovanji Slov. Matice od 1. septembra 1871. do 1. julija 1873. leta in imenik udov; potem životopisne črtice odličnih udov Matičnih, namreč: Blaža Potočnika, dr. Matije Preloga, Janeza Zalokarja in Antona barona Cojza. — Drugi del prinaša zanimive spise zgodovinskega naravopisnega in lepoznankega zapopadka, med drugim Gogoljev ruski roman »Taras Bulba« in prvič poslovenjeni odlični francoski roman »Pavl in Virginija«. Dodana je slika barona Antona Cojza.

Slovanstvo (22¹/₂ pole) daje nam etnografični popis vseh slovanskih rodov in sicer v I. delu (kterega so spisali marljivi gospodje Janez Majciger,

Maks Pleteršnik in Božidar Raić), po občnem pregledu narodopisni popis Jugoslovanov (Slovencev, Hrvatov, Serbov in Bolgarov). Ta knjiga je gotovo ena najzanimivejših in podučnejših in bode vsakemu Matičarju jako prijetno berilo. Dva priložena narodopisna zemljevida je narisal gosp. prof. Pleteršnik.

V prihodnje mora Matica, da doverši pričeta dela, se izdati:

Slovanstvo II. del (Severni Slavjani).

Schödlerjeve knjige prirode IV. (in zadnji) snopič. (Rokopis je izdelan.)

Slovenskega Štajerja II. in IV. snopič.

Literarno delovanje Matice slovenske je bilo odlikovano:

1. na izložbi prve občne hrvatske učiteljske skupščine v Zagrebu 1871. l. s »priznanico«, in

2. na splošni svetovni razstavi dunajski 1873. leta s »pohvalnim pismom«.

Matična knjižnica šteje nad 2000 knjig, in sicer večidel ruskih, slovenskih, českih, hrvatskih in srbskih, ktere so darovali različni udje ali pa ktere je Matica prejela od družeb, s kterimi stoji v djanski zvezi književne vzajemnosti. Posebna hvala gre v tem oziru prevzvišenemu gospodu Mihaelu Rajevskemu, biskupu pri ruskem poročništvu v Beču, ki je posredoval to zvezo z raznimi ruskimi literalnimi zavodi in družbami. Knjige, primerno vezane, so na tanko popisane in v lepem redu, tako, da jih učenjak lahko rabi, ako se obrne do odbornika in knjižničarja Jana Vavrū-a, ki z velikim trudom in z vse hvale vrednim požrtovanjem popolnoma brezplačno oskrbuje Matično knjižnico. Hvala mu!

Predsednik hvalo izreka bivšemu blagajniku gosp. dr. Jerneju Zupanu in sedanjemu gosp. Ivanu Vilharju za njuno nesebično oskerbovanje denarnih zadev. V desetletni zgodovini tega društva se odlikuje ime dr. Janeza Bleiweisa, ki je z rajnkim dr. Tomanom in dr. Costo sestavil pravila »Matične«. L. leta nij bilo zboraz; smert tajnika profesorja Antona Lesarja in viharno politično gibanje 1873. je bil razlog zamude nekaj pa tudi preobložitev tiskarne z delom. Predsednik k sklepu želi božjega blagoslova tudi v prihodnje temu zavodu, da bode v drugem desetletji storil en korak naprej, kakoršni je storil v prvem.

Tajnik g. prof. Tušek kratko poroča o matičnem delovanji; obširneje je to v posebnem spisu v letopisu. Nekterim udom so se knjige za 1873. l. že razposlale, drugim se razpošiljajo. Matica šteje danes 2332 udov. Tirjati ima zaostalih letnih doneskov za 4000 gl.

Blagajnik g. Vilhar je poročal o sklepu računa do konca junija 1873. l. in o proračunu za l. 1874. Za izdavanje knjig ostane denarjev 4285 gl. 26 kr.

Potem imenuje gosp. predsednik 3 pregledovalce računov, oddajo se volilni listi za novih 11 odbornikov.

Voljeni so ljubljanski odborniki gospodje Jeran Luka, Kozler Peter, Krisper Valentin, Močnik Matej, Vilhar Ivan, dr. Zupanec Jernej; in vnjanji gospodje prof. Erjavec Fr., Parapat Janez, Šuman Josip, Majcigar Janez, Raić Božidar, dr. Krek Gr.

— V deržavnem zboru pri debati o proračunu za stroške višjih in nižjih šol je bilo slišati mnogo pritožeb, sklepov in predlogov, kateri jasno pričajo, da se Slovanom v šolah povsod silna krivica godi. Oglaševali so se Čehi, Poljaci, Rusini in Slovenci (dr. Vošnjak) in soglasno zahtevali ravnopravnost po šolah. — Pa vse je bilo večjidel bob v steno. — »Beati possidentes«, si mislijo Nemci; pravnarjem nočemo dati, liberalnim poslancem bomo pa že dali, samo tega ne povemo, kedar? Edina goriška poslanca grof Coronini in Winkler sta nekaj dosegla. Predlog prvega, da naj se na Goriškem šolstvo tako vravna, kakor je primerno deželi, v kateri ni ne ene nemške srenje —

učni jezik v srednjih šolah pa je izključljivo nemški — je bil sprejet. — Gosp. Winkler je dobil za istrijske šole par tisočev več, kakor je bilo v proračunu. Sprejeti so bili tudi predlogi finančnega odbora, da naj vlada pomankanju ljudskih učiteljev s tem v okom pride, da bodo učitelji in že tudi pripravniki vojaščine celo oproščeni, in da se na treh galiških pripravnicah tudi rusinskemu jeziku zraven poljskega pravica daje. Dr. Razlag je stavil predlog, naj se za šole na Kranjskem namesto 10.000 gl. dene v proračun 15.000. Predlog je padel, nameravali so baje odbiti tudi teh 10 tisoč, a dr. Razlag jim je pokazal, da je na Kranjskem več šol treba, kakor jih je sedaj, da je pa dežela revna in ne more novih šol napravljati, z davki pa je preobložena tako, da se je l. l. več tisoč gold. na davku odpisalo i. dr. — Dr. Vošnjak pa je izročil pismeno resolucijo »naj vlada skerbi za to, da se učiteljska izobraževališča v Mariboru, Ljubljani, Gorici, Celovcu in Terstu vredijo tako, kakor je potrebam slovenskega prebivalstva in državnim osn. postavam primerno«.

— Odbor vdovskega društva je imel redno sejo 12. marca. — Društvenega premoženja je sedaj 31.125 gl.; nekaj obligacij se je na novič nakupilo. — V tej seji se je tudi nekemu bolemnemu učitelju, kateremu je občni zbor l. l. dovolil 40 gl. podpore, še 40 gl. privolilo za drugo polovico t. l. (1. aprila in 1. julija à 20 gl.) Imenovani gospod je že 18 mesecev brez plače in vsaktere podpore, razun te, katero dobiva od vdovskega društva; prosil je že križem svet, a samo dež. šolski svet mu je dal bajē 25 gl.; odbor vdovskega društva ne more drugače, da mu še dalje privoli podpore, ker je revščina dokazana, in je tudi odbor v to pooblaščen po §. §. 12 in 16 dr. prav.

— Društvenike vdovskega društva opozorujemo, da vplačajo svojo letnino do konca aprila; kdor ne spolnuje dr. prav. se sam izkluč i in odbor ni kriv, ako ravna po društ. pravil; v to je odbran; ako pa učitelji ne morejo vplačati letnine, ker čuje se, da po nekaterih krajih še do sedaj, dasiravno že 6. mesec šolskega l. 1874 teče, niso še dobili svoje plače, naj se oglase pri društvenem odboru; neradi delamo komu krivico. *Odbor vdov. društ.*

Razpis učiteljskih služeb:

Na Kranjskem. Na 1 razredni ljudski šoli pri sv. Gregorji; plača je 450 gl. Prošnje v 6 tednih do okrajne šolske oblasti v Kočevji.

Na Štajarskem. Na 1 razredni lj. šoli v Grižah (celske okolice); letna plača je 400 gl., osebne priklade 60 gl. in prosto stanovanje. Prošnje do 15. maja pri krajnem šolskem svetu v Grižah.

Premembe v učiteljskem stanu.

V Istriji: Gosp. Franjo Wajšel, učitelj v Hrušici, je za terdno postavljen; gosp. Martin Košič, učitelj v Brezovici, pride za terdno v Jelšane.

Popravek pri premembah. G. Pavel Kavčič ni šel v Zalog pri Komendi, ampak v Mengiš. G. Valentin Telban je stalni učitelj v Škofjiloki.

 Imenik šol in učiteljev po Slovenskem obsega 9 pol v osmerki; vsaka kronovina je zase; našteva učitelje po abecednem redu in ima kazalo. — Dobiva se knjiga za neude pri gosp. Milcu na starem tergu lišna št. 33; mehko vezana za 50, terdo vezana za 56 kr.; pod križnem zavitkom poslana velja še 4 kr. več.